

Brüssel, 9. juuni 2026
(OR. en)

Institutsioonidevaheline
dokument:
2026/0137 (NLE)

10269/26
ADD 1

SOC 375
EMPL 199
ECOFIN 788
EDUC 256

SAATEMÄRKUSED

Saatja:	Euroopa Komisjoni peasekretär, allkirjastanud Martine DEPREZ, direktor
Kättesaamise kuupäev:	3. juuni 2026
Saaja:	Thérèse BLANCHET, Euroopa Liidu Nõukogu peasekretär
Komisjoni dok nr:	COM(2026) 510 annex
Teema:	LISA järgmise dokumendi juurde: Ettepanek: NÕUKOGU OTSUS liikmesriikide tööhõivepoliitika suuniste kohta

Käesolevaga edastatakse delegatsioonidele dokument COM(2026) 510 annex.

Lisatud: COM(2026) 510 annex

EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 3.6.2026
COM(2026) 510 final

ANNEX

LISA

järgmise dokumendi juurde:

Ettepanek: NÕUKOGU OTSUS

liikmesriikide tööhõivepoliitika suuniste kohta

Suunis 5. Tööjõunõudluse suurendamine

Liikmesriigid peaksid edendama kestlikku sotsiaalset turumajandust. Nad peaksid hõlbustama ja toetama investeringuid ning soodustama innovatsioonipõhist majanduse ja tootlikkuse kasvu kvaliteetsete töökohtade loomiseks, eelkõige digi-, rohe- ja demograafilise ülemineku ning kasvavate julgeoleku- ja kaitsevajaduste kontekstis ning võttes arvesse liidu ja liikmesriikide tööhõive peamisi eesmärke 2030. aastaks. Liikmesriigid peaksid järgima integreeritud lähenemisviise, mis kajastavad eri piirkondade ja territooriumide konkreetseid probleeme ja arenguvõimalusi. Selleks peaksid nad vähendama takistusi, millega ettevõtjad inimeste värbamisel kokku puutuvad, sealhulgas vähendades halduskoormust ja laiendades tegevust, ning edendama vastutustundlikku ettevõtlust ja tegelikku iseenda tööandjana tegutsemist. Liikmesriigid peaksid edendama sotsiaalmajandust, sealhulgas sotsiaalsete ettevõtete arengut. Nad peaksid välja töötama ja rakendama sellekohaseid meetmeid ja strateegiaid, edendama sotsiaalset innovatsiooni ja soodustama ärimudeleid, mis loovad kvaliteetseid töövõimalusi, sealhulgas eelkõige tööturult enim tõrjutud või seal vähem esindatud inimeste jaoks.

Selleks et tugevdada vastupanuvõimet potentsiaalsete šokkide korral, võivad hästi kavandatud lühendatud tööaja kavad või muud sarnased töökorraldused koos sihipärase koolitusega aidata töötajatel oma töökohta säilitada ajutise majanduslanguse ja ettevõtete restruktureerimise ajal, hõlbustades samal ajal tööjõu dünaamilist ümberjaotamist majanduses. Hästi kavandatud värbamis- ja üleminekustiimulid ning oskuste täiendamise ja ümberõppe meetmed, mis on välja töötatud tihedas koostöös sotsiaalpartneritega, võivad samuti toetada struktuurseid muutusi, hõlbustades restruktureerimisprotsesse ja tööjõu ümberpaigutamist hääbuvatest sektoritest esilekerkivatesse sektoritesse. Seega võivad need aidata majandust moderniseerida, sealhulgas sellega seotud oskuste arendamise kaudu.

Maksukoormus tuleks nihutada tööjõu maksustamiselt muudele maksustamisallikatele, mis toetavad paremini majanduskasvu ning kliima- ja keskkonnanäesmärke, soodustavad naiste tööturul osalemist ning tagavad piisava sotsiaalkaitse pakkumiseks ja majanduskasvu soodustavate kulutuste tegemiseks vajaliku maksutulu. Töökohtade kvaliteedi tagamise põhielementidena tuleks püüelda väga konkurentsivõimelise ja uuendusliku majanduse, piisava sissetuleku ja õiglase palga ning heade töötingimuste poole, nii et lisaks oskuste arendamisele, karjääri edendamisele ja töökohakindlusele tekib terviklik tsükkel isikliku mõjuvõimu suurendamiseks, tootlikkuseks ja majanduskasvuks. Liikmesriigid peaksid edendama kollektiivläbirääkimisi palgakujunduse üle. Liikmesriigid ja sotsiaalpartnerid peaksid riiklikest tavadest lähtuvalt ning sotsiaalpartnerite sõltumatust arvestades tagama, et kõik töötajad saaksid piisavat palka, mille suurus on tuletatud kollektiivlepingutest või asjakohastest seadusjärgsetest miinimumpalkadest, võttes arvesse palkade mõju konkurentsivõimele, kvaliteetsete töökohtade loomisele, ostujõule ja palgavaesusele.

Suunis 6. Tööjõupakkumise edendamine ning parem juurdepääs tööhõivele ja elukestvatele oskuste ja pädevuste omandamisele

Arvestades digi- ja rohepööret, demograafilisi ja geopoliitilisi muutusi ning julgeoleku ja kaitse kasvavat tähtsust koos vajadusega liidu suurema strateegilise autonoomia järele, sealhulgas tehnoloogilise suveräänsuse järele, peaksid liikmesriigid edendama konkurentsivõimet, tootlikkust, tööalast konkurentsivõimet ja inimkapitali arendamist. Selleks peaksid nad edendama oskuste ja pädevuste omandamist kooskõlas tööturu vajadustega, keskendudes liidu ja liikmesriikide tööstuspoliitikas kindlaks määratud strateegilistele sektoritele ja

väärtusahelatele. Nad peaksid tegelema oskuste nappuse ja tööjõupuudusega, sealhulgas oskuste parema ja õigeaegsema prognoosimisega, võttes arvesse ka oskustega seotud peamisi eesmärke, mida liit ja liikmesriigid on seadnud 2030. aastaks. Samuti peaksid liikmesriigid ajakohastama oma haridus- ja koolitussüsteeme, sealhulgas maa- ja äärepoolsetes piirkondades, ning investeerima asjakohasesse taristusse, et pakkuda kvaliteetset, kättesaadavat ja kaasavat haridust ja koolitust ning hoogustada oskuste täiendamist ja ümberõpet. See peaks ka tagama, et tööjõul on õiged oskused lahenduste väljatöötamiseks ja kasutuselevõtuks, pidades silmas süvatehnoloogia kiiret arengut. Liikmesriigid peaksid tegema koostööd sotsiaalpartnerite, haridus- ja koolitusteenuse osutajate, ettevõtjate ja muude sidusrühmadega, et kõrvaldada oma haridus- ja koolitussüsteemide struktuursed puudused.

Erilist tähelepanu tuleks pöörata noorte haridustulemustele, eelkõige sellele, et noorte põhioskused (kirjaoskus, matemaatika, loodusteadused, digioskused ja kodanikuoskused) on halvenemas, samuti tuleks pakkuda sihipärast toetust ebasoodsas olukorras olevatele rühmadele. Vaja on meetmeid, et tegeleda õpetajakutse ees seisvate probleemidega, sealhulgas õpetajakutse vähese atraktiivsusega ja õpetajate töötingimustega, samuti õpetajate nappusega ning vajadusega investeerida õpetajate ja koolitajate digioskustesse ja digipädevusse. Selleks et panna alus kohanemis- ja vastupanuvõimele kogu elu jooksul, peaksid haridus- ja koolitussüsteemid andma kõigile õppijatele võtmepädevused, nagu põhi- ja digioskused, sealhulgas tehisintellektipädevus, samuti valdkonnaülesed pädevused, ettevõtlusoskused ja kriitilise mõtlemise oskuse, pidades silmas vaeinfoga kaasnevaid ohte.

Selleks et suurendada tööalast konkurentsivõimet ning kvaliteetsete töökohtade loomist ja töökohavahetuse paindlikkust, peaksid liikmesriigid toetama tööealisi täiskasvanuid koolitusele juurdepääsul ning suurendama stiimuleid ja motivatsiooni koolituse otsimiseks, sealhulgas asjakohasel juhul isiklike õppekontode, koolituse kvaliteedi usaldusväärse hindamise ja mikrokvalifikatsioonitunnistuste kaudu. Nad peaksid võimaldama inimestel tööturu vajadusi ette näha ja nendega paremini kohaneda, eelkõige pideva täiendus- ja ümberõppe ning integreeritud karjäärinõustamise pakkumise kaudu.

Liikmesriigid peaksid edendama kõigi võrdseid võimalusi, pöörates tähelepanu haridus- ja koolitussüsteemides esinevale ebavõrdsusele, sealhulgas piirkondlikele erinevustele haridusele juurdepääsul. Lastele tuleks tagada juurdepääs taskukohasele ja kvaliteetsele alusharidusele ja lapsehoiule kooskõlas Barcelona eesmärkide ja Euroopa lastegarantiiga. Liikmesriigid peaksid tõstma töötajate üldist kvalifikatsioonitaset, vähendama madala haridustasemega noorte arvu ning toetama ebasoodsas olukorras olevatest rühmadest ja äärealadelt pärit laste võrdset juurdepääsu haridusele. Samuti peaksid nad suurendama kutsehariduse ja -õppe atraktiivsust, kvaliteeti ja vastavust tööturu vajadustele, toetama juurdepääsu kolmanda taseme haridusele ja selle omandamist ning suurendama loodusteaduste, tehnoloogia, inseneriteaduste ja matemaatika valdkonna (MATI) lõpetajate, eelkõige naiste arvu nii kutsehariduses ja -õppes kui ka kolmanda taseme hariduses. Ka tuleks toetada väga heade ja tipptasemel haridustulemuste saavutamist, kuna liidu tulevase innovatsioonipotentsiaali ja konkurentsivõime edendamisel on need otsustava tähtsusega. Liikmesriigid peaksid hõlbustama noorte üleminekut haridussüsteemist tööturule, pakkudes selleks kvaliteetseid praktika ja õpipoisiõppe võimalusi ning ka nõustamisteenuseid, samuti peaksid nad tõstma täiskasvanud õppijate, eelkõige ebasoodsas olukorras olevate ja kõige vähem kvalifitseeritud õppijate osalemist õppes. Liikmesriigid peaksid ajakohastama ja suurendama paindliku esma- ja jätku-kutseõppe pakkumist ja kasutuselevõttu ning tugevdama töökohapõhist õpet kutsehariduse ja -õppe süsteemides. Lisaks peaksid liikmesriigid suurendama kolmanda taseme hariduse ja asjakohasel juhul teadusuuringute vastavust tööturu vajadustele, parandama oskuste

prognoosimist, muutma oskused ja kvalifikatsioonid, sealhulgas välismaal omandatud oskused ja kvalifikatsioonid nähtavamaks ja võrreldavamaks, ning tagama ELi klassifikaatorite (st ESCO) järjepidevama kasutamise, samuti suurendama väljaspool formaalharidust ja -koolitust omandatud oskuste ja pädevuste valideerimise ja tunnustamise võimalusi ning edendama liidu ja kolmandate riikide kodanike kvalifikatsioonide kiiremat tunnustamist, säilitades samal ajal kvaliteedistandardid.

Liikmesriigid peaksid pakkuma töötutele ja tööturul eemale jäänud isikutele tõhusat, õigeaegset, koordineeritud ja vajadusekohast abi, mis seisneb tööotsingute, täiend- ja ümberõppe ning muude tugiteenuste kättesaadavuse toetamises, pöörates erilist tähelepanu haavatavatele rühmadele. Selleks et märkimisväärselt vähendada ja ennetada pikaajalist töötust, tuleks võimalikult kiiresti ning hiljemalt 18 kuud pärast isiku töötuks jäämist rakendada terviklikke strateegiaid, mis hõlmavad inimese individuaalse olukorra põhjalikku hindamist ja eelneva töökogemuse valideerimist. Jätkuvalt tuleks tegeleda noorte töötusega ning mittetöötavate ja mitteõppivate noorte (NEET-noored) probleemiga, ennetades haridus- ja koolitussüsteemist varakult lahkumist ja parandades üleminekut hariduselust tööellu, samuti tuleks täielikult rakendada tugevdatud noortegarantii, mille raames tuleks varajase sekkumise tagamiseks teha 15–29aastastele noortele töö-, jätkuõppe- või praktikapakkumine nelja kuu jooksul.

Liikmesriigid peaksid püüdma kõrvaldada tööturul osalemist takistavaid asjaolusid ja töötamist pärssivaid tegureid ning pakkuma stiimuleid tööturul osalemiseks, seda eelkõige väikese sissetulekuga inimestele, leibkonna teisele palgasaajale (sageli naised), vanemaealistele, puudega inimestele ja neile, kes on tööturul kõige rohkem kõrvale jäänud, sealhulgas rändetaustaga inimestele ja romadele. Liikmesriigid peaksid aitama edendada tööjõu pakkumist ja tegeleda tööjõupuudusega, eelkõige edendades nõuetekohaseid töötingimusi, tagades, et maksu- ja toetussüsteemide ülesehitus soodustab tööturul osalemist ning et aktiivne tööturupoliitika on tõhus ja kättesaadav, austades sotsiaalpartnerite rolli. Liikmesriigid peaksid toetama ka töökeskkonna kohandamist puudega inimestele, pakkudes kvaliteetset segregatsioonivaba tööd ja karjäärivõimalusi ning muu hulgas ka sihipärast rahalist ja tehnilist tuge, teavet ja teadlikkuse suurendamise võimalusi ning teenuseid, mis võimaldavad neil inimestel tööturul ja ühiskonnas osaleda.

Liikmesriigid peaksid tagama soolise võrdõiguslikkuse ja naiste suurema osalemise tööturul, sealhulgas seoses karjääri edenemisega, võideldes sooliste stereotüüpide vastu, kõrvaldades tõkked juhtkonna hulka jõudmisel kõigil otsustustasanditel ning võideldes vägivalda ja ahistamise vastu töökohal. Tuleks tagada võrdne tasu võrdse või võrdväärse töö eest ning töötasu läbipaistvus. Samuti tuleks edendada nii naiste kui ka meeste töö-, pere- ja eraelu ühitamist, eelkõige võimaldada juurdepääsu taskukohastele kvaliteetsetele pikaajalise hoolduse ning alusharidus- ja lapsehoiuteenustele. Liikmesriigid peaksid tagama, et vanematel ja teistel hoolduskohustustega inimestel oleks võimalus saada sobivat perekondlikel põhjustel võetavat puhkust ja kasutada töö, pere- ja eraelu tasakaalustamiseks paindlikku töökorraldust, ning edendada nende õiguste tasakaalustatud kasutamist vanemate vahel.

Liikmesriigid peaksid lisaks liidu kohaliku tööjõupotentsiaali ärakasutamisele looma seadusliku rände võimalusi, et luua head tingimused väljastpoolt liitu tulevatele talentidele ja toodavatele oskustele, tagades samal ajal õiglase värbamise ning töö- ja sotsiaalsed õigused. Liikmesriigid peaksid tagama, et kolmandate riikide kodanike kvalifikatsioonide tunnustamise menetlused seadusliku rände menetluste raames on lihtsad ja tõhusad ning hõlbustavad kiiret juurdepääsu reguleeritud kutsealadele. Liikmesriigid peaksid rohkem osalema talendipartnerlustes, et edendada seadusliku rände võimalusi, võttes kasutusele uued

liikvuskavad, ning kehtestama töötajatele ja nende perekondadele tõhusad integratsioonimeetmed, mis hõlmavad haridust ja koolitust, tööhõivet, sotsiaalkaitset, tervishoidu ja eluaset.

Suunis 7. Tööturgude toimimise parandamine ja sotsiaaldialoogi tulemuslikumaks muutmine

Liikmesriigid peaksid tegema koostööd sotsiaalpartneritega, et tagada õiglased, läbipaistvad ja prognoositavad töötingimused. Töökohtade kvaliteedi edendamiseks peaksid nad vähendama ja ennetama tööturu segmenteerumist, võitlema deklareerimata töö leviku ja fiktiivse iseenda tööandjana tegutsemise vastu ning soodustama üleminekut tähtajatutele tööhõivevormidele. Töökaitse-eeskirjad, tööõigus ja tööturuasutused peaksid tagama nii sobiva värbamiskeskonna kui ka vajaliku paindlikkuse, mis võimaldab tööandjatel majandusolukorra muutustega kiiresti kohaneda. Samal ajal peaksid nad kaitsma töötajate õigusi ja tagama sotsiaalkaitse. Paindliku töökorralduse, näiteks kaugtöö kasutamise edendamine võib aidata tööhõivet suurendada ja tööturget kaasavamaks muuta. Tuleks tagada ohutu ja tervislik töökeskkond ning edendada heaolu töökohal ja töö autonoomsust, et tõsta töökohtade kvaliteeti.

Liikmesriigid peaksid toetama töötajaid ja tööandjaid digiüleminekul, sealhulgas edendades tootlikkust suurendavate ja inimtööjõudu täiendavate tehisintellektivahendite tulemuslikku, vastutustundlikku, kaasavat ja eetilist kasutamist. Selleks et edendada usaldusel põhinevat lähenemisviisi töökoha tehnoloogiale ja innovatsioonile, peaksid liikmesriigid jälgima ka mõju tööturu toimimisele, sealhulgas värbamistavadele, ning kasutama ära sotsiaaldialoogi ja kollektiivläbirääkimiste rolli. Vältida tuleks ebakindlaid töötingimusi, sealhulgas platvormitöö ja ebatüüpiliste töölepingute puhul, tagades algoritmide kasutamisel õigluse, läbipaistvuse, mittediskrimineerimise ja vastutuse ning võideldes kuritahtlike lepingutingimuste vastu. Ebaõiglase töölt vabastamise korral tuleks tagada juurdepääs tõhusale ja erapooletule vaidluste lahendamisele ning õiguskaitsevahenditele, sealhulgas, kui see on asjakohane, piisavale hüvitisele.

Liikmesriigid peaksid pakkuma tõhusat tuge ja võimalusi tööleasumiseks neile, kes saavad tööturul osaleda, eelkõige alaesindatud rühmadele, kuhu kuuluvad näiteks naised ja noored, samuti haavatavas olukorras olevatele inimestele, nagu madalama kvalifikatsiooniga inimesed ja pikaajalised töötud, puuetega inimesed, rändetaustaga inimesed, roma kogukondadesse kuuluvad inimesed ja vanemaealised töötajad. Liikmesriigid peaksid laiendama aktiivse tööturupoliitika kohaldamist ja muutma selle tulemuslikumaks, parandades aktiivsete tööturumeetmete kättesaadavust, sihtrühmadele suunatust ja hõlmavust ning sidudes need meetmed paremini töötutele pakutavate sotsiaalteenuste, koolituse ja sissetulekutoetusega. Liikmesriigid peaksid suurendama avalike tööturuasutuste suutlikkust pakkuda töötajatele õigeaegset ja vajadustele vastavat abi, sealhulgas tulemuspõhise juhtimise ning andmete ja digitehnoloogia kasutamise parema suutlikkuse kaudu ning kasutades parimal viisil ära liidu rahalisi vahendeid. Selles on oma osa ka erasektori tööturuasutustel.

Liikmesriigid peaksid tagama töötutele mõistliku kestusega piisavad töötushüvitised, mis on kooskõlas töötute poolt tehtud sissemaksete ja riiklike toetuskõlblikkuse eeskirjadega. Töötushüvitised ei tohiks pärssida kiiret tööle naasmist ja nendega peaksid kaasnema aktiivse tööturupoliitika meetmed.

Tuleks pakkuda suuremal hulgal õpirändevõimalusi ja toetada õpirändes osalejaid, eelkõige kutsehariduse ja -koolituse ning väiksema liikvuskogemusega praktikantide ja õppijate puhul,

ning töötajate õpirände osas, et parandada õpirändes osalejate oskusi ja tööalast konkurentsivõimet. Tegeleda tuleks tööjõu liidusisese liikuvuse takistustega, sealhulgas nendega, mis on seotud teistest liikmesriikidest pärit isikute kvalifikatsioonide autentsuse kontrollimise ja nende sisu mõistmisega, keerukate ja koormavate menetlustega kutsekvalifikatsioonide tunnustamisel või raskustega sotsiaalkindlustusõiguste kasutamisel või neile juurdepääsul. Kõigile piiriülese tegevusega tegelejatele, sealhulgas kolmandate riikide kodanikele, tuleks tagada õiglasel töötingimused, jõustades tõhusalt riiklikke ja liidu õigusakte, suurendades jõustamisalaseid jõupingutusi ja halduskoostööd riiklike ametiasutuste vahel ning tõhustades Euroopa Tööjõuameti toetusel teabe andmist liikuvatele töötajatele ja ettevõtetele.

Ka peaksid liikmesriigid püüdma luua asjakohaseid tingimusi uute töövormide ja töömeetodite kasutuselevõtuks, mis aitaks avada töökohtade loomise potentsiaali ning tagaks samal ajal vastavuse kehtivate sotsiaal- ja tööõigusega. Nad peaksid jõustama kohaldatavad normid ebatüüpiliste lepingute ja uute töövormide, näiteks digitaalsete tööplatvormide kaudu tehtava töö jaoks. Selles võib olla oluline roll sotsiaalpartneritel ning liikmesriigid peaksid neid toetama, et nad jõuaksid ka ebatüüpilises töösuhtes olevate ja uute töövormide raames töötavate isikuteni ja esindaksid neid. Liikmesriigid peaksid tugevdama ka jõustamist, pakkudes selleks tööinspektsioonidele piisavat suutlikkust ja vastavasisulist koolitust, kus käsitletak uute töökorralduse vormidega seonduvaid probleeme, sealhulgas digitehnoloogia ja tehisintellekti kasutamist, näiteks algoritmilist juhtimist, töötajate jälgimist ja kaugtööd.

Liikmesriigid peaksid tagama soodsa keskkonna kahepoolseks ja kolmepoolseks sotsiaaldialoogiks kõigil tasanditel, sealhulgas kollektiivlääbirääkimiste pidamiseks, avalikus ja erasektoris kooskõlas siseriikliku õiguse ja/või tavaga. Selleks tuleks eelnevalt konsulteerida sotsiaalpartneritega ja teha nendega tihedat koostööd, austades samal ajal nende sõltumatust. Liikmesriigid peaksid sotsiaalpartnereid kaasama süstemaatiliselt, sisuliselt ja õigeaegselt tööhõive-, sotsiaal- ning asjakohasel juhul majandus- ja muu avaliku sektori poliitika kujundamisse ja rakendamisse, sealhulgas seadusjärgse miinimumpalga kehtestamisse ja ajakohastamisse. Liikmesriigid peaksid aitama saavutada kollektiivlääbirääkimiste suuremat katvust, sealhulgas sotsiaalpartnerite suutlikkuse tugevdamise kaudu, võimaldama tõhusaid kollektiivlääbirääkimisi kõigil asjakohastel tasanditel ning soodustama nende tasandite vahelist ja ülealt koordineerimist. Sotsiaalpartnereid tuleks innustada nende jaoks olulistest küsimustest kollektiivlepingute üle läbirääkimisi pidama ja lepinguid sõlmima ning täielikult tuleks austada nende sõltumatust ja kollektiivse tegutsemise õigust. Asjakohasel juhul ja tuginedes olemasolevatele riiklikele tavadele, peaksid liikmesriigid võtma arvesse asjaomaste kodanikuühiskonna organisatsioonide kogemusi tööhõive- ja sotsiaalküsimustes.

Suunis 8. Kõigi jaoks võrdsete võimaluste edendamine, sotsiaalse kaasatuse toetamine ning vaesuse ennetamine ja selle vastu võitlemine

Liikmesriigid peaksid ajakohastama oma sotsiaalkaitsesüsteeme, et tagada kõigile piisav, tulemuslik, tõhus ja jätkusuutlik sotsiaalkaitse kõigis eluetappides, pidades silmas vananeva elanikkonna vajadusi. Nad peaksid edendama sotsiaalset kaasatust ja ülespoole suunatud sotsiaalset liikuvust, toetama põlvkondadevahelist õiglust ja toetuse õiglast tasakaalustamist kõigis vanuserühmades, stimuleerima tööturul osalemist, võitlema vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu ning tegelema ebavõrdsusega, sealhulgas oma maksu- ja toetussüsteemide ülesehituse kaudu, hinnates poliitika jaotuslikku mõju, võideldes samal ajal diskrimineerimise kõigi vormide vastu. Kui täiendada üldisi lähenemisviise sihipäraste lähenemisviisidega, on võimalik sotsiaalkaitsesüsteeme tulemuslikumaks muuta. Liikmesriigid peaksid suurendama

sotsiaalkaitsehüvitiste läbipaistvust ja kasutuselevõttu, sealhulgas digivahendite eetilise ja ohutu kasutamise kaudu, ning pöörama nõuetekohast tähelepanu digilõhele. Erilist tähelepanu tuleks pöörata vähekaitsitud leibkondadele, keda rohe- ja digipööre ning kliimamuutuste ebahühtlased tagajärjed kõige enam mõjutavad ning kelle jaoks on elukalliduse, sealhulgas eluaseme- ja energiakulude kasv kõige tuntavam. Liikmesriigid peaksid võtma meetmeid, et kaotada lüngad töötajate ja iseenda tööandjate juurdepääsul sotsiaalkaitsele, mis on töökohtade kvaliteedi tagamise lahutamatu osa.

Erilist tähelepanu tuleks pöörata vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu võitlemisele kogu elu vältel, alates lapsepõlvest kuni vanaduseni, kooskõlas liidu ja riiklike vaesuse vähendamise peamiste eesmärkidega 2030. aastaks. Liikmesriike julgustatakse vastu võtma vaesusevastaseid poliitikaraamistikke. Vaesuse edasise ennetamise ja sellega võitlemise huvides tuleks tegeleda diskrimineerimise ja häbimärgistamise kõrvaldamisega, raskustega põhivajaduste (nt toit, energia, kodu ja muud esmatarbekaubad) rahuldamisel ning kvaliteetsetele teenustele juurdepääsu puudumisega. Liikmesriigid peaksid arendama ja loimima aktiivse kaasamise kolme valdkonda (piisav sissetulekutoetus, kaasavad tööturud ning juurdepääs kvaliteetsetele tugiteenustele), mis vastavad individuaalsetele vajadustele. Sotsiaalkaitseüsteemid ja kaasamise mudelid peaksid tagama piisava miinimumsissetulekutoetuse kõigile, kellel puuduvad piisavad vahendid, ning edendama sotsiaalset kaasatust, toetades ja julgustades inimesi tööturul ja ühiskonnas osalema. Selleks tuleks muu hulgas pakkuda sihipäraseid sotsiaalteenuseid. Liikmesriigid peaksid tagama, et kõigil oleks juurdepääs kvaliteetsetele esmavajalikele teenustele. Võrdsete võimaluste tagamisel, sealhulgas toidu- ja materiaalse puuduse leevendamisel on vajalik eeldus selliste taskukohaste, kättesaadavate ja kvaliteetsete teenuste olemasolu nagu alusharidus ja lapsehoid, koolipäevajärgne lastehoid, haridus-, koolitus-, eluaseme- ja tervishoiuteenused ning pikaajaline hooldus. Selleks, et aidata lastel väljuda ebasoodsate olude ringist, on vaja eelkõige kõrvaldada laste vaesus ja sotsiaalne tõrjutus, kasutades Euroopa lastegarantii täieliku rakendamise raames võetavaid terviklikke ja integreeritud meetmeid.

Liikmesriigid peaksid tagama ka juurdepääsu taskukohasele ja kestlikule eluasemele, sealhulgas sotsiaaleluruumidele. Era- ja avaliku sektori investeeringute kaasamine taskukohastesse eluasemetesse ja sotsiaaleluruumidesse viisil, kus pööratakse tähelepanu ka muudele pakkumise kitsaskohtadele, on edusammude saavutamiseks keskse tähtsusega. Liikmesriigid peaksid pakkuma abivajajatele või haavatavas olukorras olevatele inimestele sihipärast eluasemeabi ja muid toetusmeetmeid. Sotsiaalmajanduse eluasemepakkujad, uuenduslikud rahastamismudelid ja sihipäraseid meetmeid tühjalt seisvate eluasemete kasutuselevõtuks võivad olla kestlike ja kaasavate eluasemelahenduste alustalad. Energiaostuvõimetust ja liikuvusvaesust ning vastupanuvõimet terviseriskidele ja -katastroofidele, sealhulgas kliimamuutustest ja keskkonnaseisundi halvenemisest tulenevatele riskidele ja katastroofidele, tuleks käsitleda sihipärase toetusmeetmetega väikese sissetulekuga leibkondadele ja ebasoodsas olukorras olevatele rühmadele. Liikmesriigid peaksid asjakohasel juhul tõhusalt kasutama liidu rahalisi vahendeid, et investeerida taskukohastesse eluasemetesse ja sotsiaaleluruumidesse, üliõpilaste eluasemetesse, eluasemete renoveerimisse ja kaasnevatesse teenustesse. Arvesse tuleks võtta puudega inimeste erivajadusi, sealhulgas juurdepääsetavust. Kodutuse ja eluasemega seotud tõrjutuse vastu tuleks võidelda eelkõige taskukohaste eluasemete ja sotsiaaleluruumide pakkumise suurendamise, ennetusmeetmete ning kaasava, inimkeskse eluasemepõhise ja integreeritud lähenemisviisi edendamise kaudu, tagades, et toetus vastab tegelikele vajadustele.

Pikeneva eluea ja muude demograafiliste muutuste kontekstis peaksid liikmesriigid tagama töötajate ja iseenda tööandjate pensionisüsteemide piisavuse ja jätkusuutlikkuse. Pensionisüsteemid peaksid tagama naistele ja meestele võrdsed võimalused pensioniõiguste omandamiseks, sealhulgas pakkudes pensioniosakuid hoolduspauside eest ning suurendades säästmist ulatuslikes ja kaasavates täiendavates skeemides. Pensionireforme tuleks toetada poliitikaga, mille eesmärk on vähendada soolist pensionilõhet, ja meetmetega, millega pikendatakse tööelu, näiteks soodustades aktiivset vananemist ja vanemaealiste osalemist tööturul, et tegelik pensionile jäämise vanus oleks kõrgem. Liikmesriigid peaksid edendama pensioniõiguste läbipaistvust, sealhulgas pensionide jälgimise teenuste kaudu.

Liikmesriigid peaksid tagama õigeaegse juurdepääsu taskukohastele ja kvaliteetsetele ennetava ja akuutse ravi teenustele, tagades samal ajal nende teenuste kestlikkuse pikas perspektiivis. Arvestades kasvavat nõudlust pikaajalise hoolduse järele, mis on samuti seotud demograafiliste muutustega, tuleks tegeleda puudujääkidega pikaajalise hoolduse asjakohasuses ja piisavuses ning tööjõupuudusega ja halbade töötingimustega sel alal. Lisaks peaksid liikmesriigid töötama selle nimel, et töötada välja inimkesksed hooldusmudelid, tagada sujuv üleminek eri hooldusviiside vahel (nt haiglast kodu- ja/või hoolekandetasutusse) ning tegeleda tervishoiu- ja pikaajalise hoolduse vajadustega integreeritud viisil.